

Sygn. akt I ACa 67/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Jerzy Nawrocki (spr.)
Sędzia:	SA Danuta Mietlicka
Sędzia:	SA Ewa Popek
Protokolant	sekr. sądowy Maciej Mazuryk

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2015 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa H. W.

przeciwko A. M.

o zwolnienie spod egzekucji

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w S.

z dnia 18 listopada 2014 r. sygn. akt I C 1251/13

I. zaskarżony wyrok zmienia w ten sposób, że powództwo oddala i zasądza od H. W. na rzecz A. M. 3617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) złotych tytułem kosztów procesu;

II. zasądza od H. W. na rzecz A. M. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

III. odstępuje od obciążania powódki H. W. opłatą od apelacji, od uiszczenia której pozwany był zwolniony.

Sygn. akt: IA Ca 67/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 listopada 2014 r. Sąd Okręgowy w S. po rozpoznaniu sprawy z powództwa H. W. przeciwko A. M. o zwolnienie spod egzekucji zwolnił spod egzekucji udział H. W. w wysokości 29/60 we współwłasności nieruchomości nr (...) o powierzchni 0,0559 ha, położonej w S., obręb (...), dla której Sąd Rejonowy w W. IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w S. prowadzi księgę wieczystą nr (...), który to udział został zajęty w postępowaniu egzekucyjnym w sprawie o sygnaturze akt (...) przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w W., i nie obciążył pozwanego A. M. kosztami procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że wyrokiem z dnia 28 grudnia 2010r. w sprawie(...)Sąd Okręgowy wS.zasądził od A. W. (1) na rzecz A. M. kwotę 200 000zł tytułem zadośćuczynienia, 100 000zł tytułem odszkodowania, 12 112,80 tytułem skapitalizowanej renty oraz rentę bieżącą i obciążył go kosztami procesu [wyrok k.131].

A. W. (1) prowadził Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Budowlane (...) w S. zajmujące się pracami budowlanymi. Jako siedzibę firmy wskazywał nieruchomości położoną w S. przy ulicy (...), na działce (...) /k.219/. Znajduje się tam dom, w którym mieszkają małżonkowie W. z dziećmi oraz siostra A. W. (1) ze swoją rodziną. Pracownicy A. W. (1) przed rozpoczęciem pracy przyjeżdżali na posesję, zostawiali swoje samochody i rowery. Samochodami służbowymi firmy (...) jechali do miejsce pracy. Przebierali się w garażu domu i tam zostawiali swoją odzież. Dokumenty firmy początkowo znajdowały się w domu A. W. (1), a później zatrudniał on księgową.

W dniu 5 marca 2013r. H. W. wystąpiła do Sądu Rejonowego w W. z wnioskiem o zniesienie współwłasności części nieruchomości nr (...) o powierzchni 0,0559 ha, położonej w S., obręb (...), dla której Sąd Rejonowy w W. IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w S. prowadzi księgę wieczystą nr (...), której była współwłaścicielem razem z mężem A. W. (1) i przyznał ją na wyłączną własność H. W. /k.142/.

Postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2013 r. Sąd Rejonowy w W. VI Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w S. w sprawie (...)zniósł współwłasność 1/2 części nieruchomości i przyznał udział 29/60 H. W.. Postanowienie uprawomocniło się z dniem 14 maja 2013 r. [k. 169].

W dniu 10 maja 2013 r. komornik sądowy zajął udział A. W. (1) w nieruchomości opisanej w pozwie. Zawiadomienie o zajęciu odebrał A. W. (1) 13 maja 2013r. /postanowienie k.206/.

Wniosek o wpisanie powódki jako współwłaścicielki 1/2 nieruchomości na podstawie postanowienia o zniesieniu współwłasności z dnia 23 kwietnia 2013 r. Sądu Rejonowego wW.w sprawie (...)złożony został 14 maja 2013 r.

Obydwa wpisy dokonane zostały w dniu 3 lipca 2013 r., jednakże wpis o toczącym się postępowaniu egzekucyjnym – wcześniej.

W dniu 2 grudnia 2013r. Sąd Okręgowy w S. w sprawie (...)nadał klauzulę wykonalności prawomocnemu wyrokowi Sądu Okręgowego w S. z dnia 28 grudnia 2010r. w zakresie zasądzonego zadośćuczynienia, odszkodowania oraz wynagrodzenia pełnomocnika powoda przeciwko małżonce dłużnika z ograniczeniem jej odpowiedzialności do przedmiotów majątkowych wchodzących w skład Przedsiębiorstwa Produkcyjno - Handlowo - Budowlanego (...) w S., wchodzącego w skład ich majątku wspólnego /k.212/. Postanowienie jest prawomocne.

H. W. była zobowiązana do zapłacenia na rzecz A. M. 135 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w sprawie (...), którą przekazała przekazem pocztowym 26 maja 2014r. [k.233].

W sprawie (...) została zobowiązana do zapłacenia na rzecz pozwanego kwot 657zł i 66zł, którą uiszcza [dowód przelania k.234, 235, postanowienie k.213].

W sprawie (...) została zobowiązana do zapłacenia na rzecz pozwanego kwot 66zł, którą uiszcza [dowód przelania k.236] oraz kosztów zastępstwa prawnego w sprawie (...) w kwocie 45zł [k.237].

W świetle powyższych okoliczności Sąd Okręgowy w S. uznał roszczenie powódki o zwolnienie udziału we współwłasności nieruchomości spod egzekucji za uzasadnione.

Sąd wskazał, że zgodnie z treścią art. 841 § 1 k.p.c. osoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa. Zgodnie z § 3 tego artykułu powództwo można wnieść w terminie miesiąca od dnia dowiedzenia się o naruszeniu prawa, chyba że inny termin jest przewidziany w przepisach odrębnych.

Postanowienie sądu o zniesieniu współwłasności ma charakter konstytutywny, co skutkuje uznaniem, że do zniesienia współwłasności orzeczonej takim postanowieniem dochodzi z chwilą jego uprawomocnienia się. (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 22 marca 2002 r. I CKN 529/00, LEX nr 749990). Sąd wskazał, że postanowienie Sądu o częściowym zniesieniu współwłasności z dnia 23 kwietnia 2013 r. uprawomocniło się z dniem 14 maja 2013 r.

Zajęcie nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym jest skuteczne wobec osób trzecich z chwilą ujawnienia w księdze wieczystej wzmianki o zajęciu (z datą wsteczną – od chwili złożenia wniosku). Zgodnie bowiem z treścią art. 29 Ustawy z dnia 06 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U.2013.707 j.t.), wpis w księdze wieczystej ma moc wsteczną od chwili złożenia wniosku o dokonanie wpisu. Wniosek o wpis dotyczący wszczęcia egzekucji z udziału 29/60 w przedmiotowej nieruchomości złożony został w dniu 13 maja 2013 r.

Natomiast wniosek o wpis dotyczący częściowego zniesienia współwłasności postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2013 r. Sąd Rejonowy w W. w sprawie (...) złożony został w dniu 14 maja 2013 r. Oba wpisy dokonane zostały w dniu 3 lipca 2013 r., jednakże wpis o toczącym się postępowaniu egzekucyjnym – wcześniej.

Ponieważ postanowienie o zniesieniu współwłasności uprawomocniło się dopiero w dniu 14 maja 2013r., to zmiana w zakresie prawa własności przedmiotowego udziału polegająca na nabyciu przez powódkę 29/60 w przedmiotowej nieruchomości, nastąpiła już po dokonaniu przez Komornika jego zajęciu, w dniu 13 maja 2013r.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 930 k.p.c. rozporządzenie nieruchomością po jej zajęciu pozostaje bez wpływu na bieg postępowania egzekucyjnego. Jednakże przepis ten nie ma zastosowania do nieruchomości, której jednym ze współwłaścicieli był dłużnik, a która orzeczeniem sądu znoszącym współwłasność przyznana została na wyłączną własność współwłaścicielowi nie będącemu dłużnikiem (tak np. wyrok SN z dnia 01 grudnia 1977 r. wydany w sprawie o sygnaturze akt I CR 409/77, OSNC 1979/1-2/6, Lex nr 2274), chociażby orzeczenie sądowe wydane zostało w uwzględnieniu zgodnego wniosku uczestników postępowania po zajęciu tej nieruchomości.

Przepis art. 930 § 1 k.p.c. ma na uwadze wyłącznie zmiany w stanie prawnym nieruchomości (przeniesienie własności, obciążenie) spowodowane przez właściciela (współwłaściciela) będącego dłużnikiem egzekwowanym w drodze dokonanych przez niego czynności prawnych.

Ma on zapobiegać negatywnym skutkom czynności podejmowanych przez dłużników ze szkodą dla wierzycieli. Gdy zmiana w stanie prawnym nieruchomości następuje w drodze orzeczenia sądowego znoszącego współwłasność nieruchomości, nie można mówić o rozporządzeniu nieruchomością przez dłużnika będącego współwłaścicielem, nawet wówczas, gdy wyrazi on zgodę na przyznanie całej nieruchomości drugiemu współwłaścicielowi lub gdy sam postawi taki wniosek, a także gdy współwłaściciele, działając w porozumieniu, złożą wspólny i zgodny wniosek co do sposobu zniesienia współwłasności, jak i co do określenia wartości nieruchomości oraz wartości nakładów poczynionych przez każdego z nich na nieruchomości. W każdym takim wypadku zmiana w stanie prawnym nieruchomości następuje z mocy orzeczenia sądowego, a nie z mocy oświadczenia woli złożonego przez współwłaściciela będącego dłużnikiem. Nie jest to zatem rozporządzenie nieruchomością przez dłużnika (por. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 1980 r. wydana w sprawie o sygnaturze akt III CZP 65/80 OSNC 1981/6/100 Lex nr 2593).2

Z tych względów w ocenie Sądu Okręgowego powódka z dniem 14 maja 2013r. stała się właścicielką udziału 29/60 w nieruchomości położonej w S., przy ulicy (...). Ze względu nabycia własności udziału wskutek postanowienia Sądu o zniesieniu współwłasności nie jest objęta skutkiem przewidzianym w art. 930 kpc. Nabycie przez nią prawa jest skuteczne względem wierzyciela egzekwującego. W konsekwencji powódka jako osoba trzecia w rozumieniu art. 841 § 1 k.p.c. ma skuteczne roszczenie o zwolnienie nabytego udziału spod egzekucji.

Zdaniem Sądu brak jest dowodów na to, iż powódka jest dłużnikiem osobistym pozwanego, który uzasadniałby egzekucję z jej majątku osobistego, gdyż wszelkie jej osobiste zobowiązania wobec pozwanego zostały zapłacone.

Sąd uznał także, że powódka zachowała termin do wniesienia powództwa.

Zgodnie z § 3 art. 841 k.p.c. powództwo o zwolnienie od egzekucji można wnieść w terminie miesiąca od dnia dowiedzenia się o naruszeniu prawa, chyba, że inny termin jest przewidziany w przepisach odrębnych. Z zeznań powódki wynika, iż o skierowaniu egzekucji do należącego do niej udziału w nieruchomości dowiedziała się w dniu 3 lipca 2013 r. tj. po otrzymaniu postanowienia referendarza sądowego IX Zamiejscowego Wydziału Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w W..

Z wyjaśnień pozwanego wynika, iż on nie informował powódki o zajęciu nieruchomości /k.141/.

Zdaniem Sądu brak jest dowodów potwierdzających, iż przed doręczeniem powódce postanowienia o skierowaniu egzekucji do należącego do niej udziału w nieruchomości, dowiedziała się wcześniej niż przed dniem 3 lipca 2013r., tj. przed datą otrzymania postanowienia o zajęciu jej udziału w nieruchomości. Ponieważ powództwo zostało przez nią wytoczone w dniu 16 lipca 2013 r. to uznać należy, iż powódka zachowała miesięczny termin określony w art. 841 § 3 k.p.c.

W ocenie Sądu nie jest również uzasadniony zarzut, że egzekucja może być prowadzona z udziału nieruchomości gdyż wchodzi w skład Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowo-Budowlanego „(...)w S.. We wniosku o wszczęcie egzekucji pozwany nigdy nie wskazywał jako majątku firmy, udziału w nieruchomości /k.265,266/. We wniosku z dnia 30 kwietnia 2013r. wnosił o wyegzekwowanie żądanej kwoty z 1/2 części nieruchomości dłużnika położonej w S. przy ul (...). określał tę nieruchomość jako własność A. W. (1), a nie część składową firmy /k.266/.

W ocenie Sądu udział w nieruchomości nie stanowił części przedsiębiorstwa męża powódki, gdyż „nie spełniał kryterium dochodowości” . Nie była tam wykonywana żadna praca i w żaden sposób nie był wyodrębniony. A. W. (1) wskazywał jedynie, że na nieruchomości mieści się siedziba przedsiębiorstwa, co w ocenie Sądu nie wystarcza, do uznania, że udział w nieruchomości jest częścią składową przedsiębiorstwa.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. i nie obciążył nimi pozwanego, pomimo przegrania procesu stosując zasadę słuszności. Zdaniem Sądu takie rozstrzygnięcie uzasadnia stan zdrowia pozwanego i jego sytuacja życiowa. Sąd uznał obciążenie pozwanego kosztami procesu za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu:

1/ naruszenie przepisów prawa materialnego tj.

a/ art. 841 k.p.c. poprzez zastosowanie zwolnienia od egzekucji udziału powódki jako dłużnika w 29/60 części we współwłasności nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) obszaru 0,0559 ha zajętej w postępowaniu egzekucyjnym w sprawie o sygn. akt (...) przez Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w W. z siedzibą w S.w sytuacji, gdy roszczenie z tego przepisu przysługuje osobie trzeciej, którego to statusu powódka w dacie wyrokowania nie posiadała;

b/ art.930 k.p.c. przez błędne uznanie, że nie doszło w dniu 13 maja 2013 roku do skutecznego zajęcia komorniczego udziału 29/60 części dłużnika A. W. (1), który przestał być współwłaścicielem przedmiotowej nieruchomości z upływem 14 maja 2013 roku a powódka uzyskała status właściciela tego udziału dopiero o północy na dzień 15 maja 2013 r. o godz. 0.00

W oparciu o powyższy zarzut pozwany wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu za obie instancje, w tym z tytułu zastępstwa prawnego wg norm przypisanych.

Powódka wносиła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja pozwanego nie zawiera zarzutów dotyczących naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów postępowania w zakresie dotyczącym ustaleń faktycznych i oceny dowodów w sprawie. W związku z powyższym ustalenia te stanowią podstawę do rozstrzygnięcia o żądaniu powódki.

Niemniej jednak ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego wymagają uzupełnienia i doprecyzowania niektórych okoliczności faktycznych wynikających z przedstawionego Sądowi materiału dowodowego, które to okoliczności zostały pominięte w ustaleniach faktycznych, a w ocenie Sądu Apelacyjnego mają znaczenie dla rozstrzygnięcia o zasadności roszczenia powódki.

Przypomnieć zatem należy, że Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 28 grudnia 2010r., w sprawie (...) zasądził od A. W. (1) na rzecz A. M. zadośćuczynienie, odszkodowanie i rentę. Odpowiedzialność A. W. (1) względem A. M. wynikała z czynu niedozwolonego, którego dopuścił się w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa, w którym zatrudniał A. M.. Wyrok ten uprawomocnił się 11 marca 2011r. [uzasadnienie postanowienia w sprawie (...), k. 177v.].

Jak wynika z niekwestionowanych ustaleń Sądu Okręgowego A. W. (1) prowadził działalność gospodarczą jako Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo - Budowlane (...) w S., którego siedziba mieściła się przy ul. (...), na działce (...), której A. W. (1) był współwłaścicielem w 1/2 części.

A. M. wszczął postępowanie egzekucyjne przeciwko A. W. (1).

W dniu 11 stycznia 2013r. A. W. (1) zawarł z żoną H. W. umowę majątkową małżeńską, w której ustanowili rozdzielność majątkową, a ponadto A. W. (1) darował żonie H. W. udział wynoszący 1/60 w nieruchomości oznaczonej nr (...) [czyli 1/30 części swojego udziału wynoszącego 1/2]. Po zawarciu umowy darowizny współwłaścicielami nieruchomości byli zatem : A. W. (1) w 29/60, H. W. w 1/60 i G. R. w 1/2 części [umowa k. 147].

W dniu 5 marca 2013r. H. W. wystąpiła do Sądu Rejonowego w W. z wnioskiem o zniesienie współwłasności 1/2 części nieruchomości nr (...) [wniosek k. 142]. A. W. (1) i H. W. nie byli współwłaścicielami udziału wynoszącego 1/2 części nieruchomości. Każdemu z nich przysługiwało prawo do udziału we współwłasności nieruchomości, które wchodziły w skład ich majątków odrębnych, a ich wielkość wynosiła odpowiednio – 29/60 A. W. (1) i 1/60 H. W. [wypis z kw k.154v., 155v]. Uczestnikami postępowania o zniesienie współwłasności byli wyłącznie A. W. (1) i H. W. .

Postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2013 r. Sąd Rejonowy w W. VI Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w S. w sprawie (...) zniósł współwłasność 1/2 części nieruchomości w ten sposób, że udział w 1/2 części nieruchomości przyznał H. W.. Postanowienie uprawomocniło się z dniem 14 maja 2013r. wobec jego niezaskarżenia [odpis postanowienia k. 169], co oznacza, że postanowienie stało się skuteczne dopiero w dniu 15 maja 2013r. Skoro bowiem postanowienie nie zostało zaskarżone termin do jego uprawomocnienia wynosił 21 dni od jego ogłoszenia. Dnia ogłoszenia postanowienia nie wlicza się do biegu tego terminu – art. 111§ 2 kc. Zatem pierwszym dniem, w którym orzeczenie było prawomocne był 15 maja 2013r.

Zgodnie z ustaleniami Sądu pierwszej instancji Komornik dokonał zajęcia udziału A. W. (1) wynoszącego 29/60 w nieruchomości położonej w S. oznaczonej nr (...) w dniu 13 maja 2013r. Zatem do skutecznego zajęcia nieruchomości doszło w dacie, w której właścicielem udziału był dłużnik W.. Wpisanie H. W. jako nabywczyni udziału męża mogło być skuteczne nie wcześniej niż w pierwszym dniu, w którym postanowienie o zniesieniu współwłasności stało się prawomocne. Złożenie wniosku wieczystoksięgowego przed dniem 15 maja 2013r. nie mogło być skuteczne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wskutek wydania postanowienia Sądu Rejonowego w W. w sprawie (...) z dnia 23 kwietnia 2013r. doszło do naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego w zakresie dotyczącym prawa materialnego i prawa procesowego regulującego współwłasność i postępowanie sądowe dotyczące jej zniesienia. Przedmiot orzeczenia Sądu Rejonowego w W. o zniesieniu współwłasności – udział wynoszący 1/2 części, nie stanowił nigdy przedmiotu współwłasności. A. W. (1) i H. W. byli jedynie właścicielami różnych udziałów w tej samej nieruchomości,

które składały się na 1/2 własności. Przedmiotem postępowania o zniesienie współwłasności mogła być zatem wyłącznie cała nieruchomości, a nie udziały we współwłasności.

W efekcie, wskutek wadliwego orzeczenia Sądu Rejonowego w W. doszło do rozporządzenia przez dłużnika w toku postępowania egzekucyjnego częścią majątku objętego już postępowaniem egzekucyjnym.

Pomimo oczywistej wadliwości postanowienia Sądu Rejonowego w W. z dnia 23 kwietnia 2013r. w sprawie (...) postanowienie to uprawomocniło się i wiąże sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej z mocy art. 365 § 1 kpc.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, mając na uwadze okoliczności sprawy uznać należy, że wyzbycie się przez dłużnika A. W. (1) zajętej w toku postępowania egzekucyjnego nieruchomości i nabycie jej przez osobę trzecią – powódkę, żonę dłużnika, H. W., wskutek wydania przez Sąd Rejonowy w W. postanowienia o zniesieniu współwłasności, stanowi rozporządzenia nieruchomości w rozumieniu art. 930 § 1 kpc.

Wykładnia pojęcia „rozporządzenie” użytego w art. 930 § 1 kpc, w cytowanych przez Sąd Okręgowy orzeczeniach Sądu Najwyższego, zawęża to pojęcie jedynie do czynności prawnych dokonywanych przez strony.

Tymczasem literalne brzmienie przepisu art. 930 § 1 kpc nie daje ku temu podstaw. Ustawodawca stanowiąc, że „rozporządzenie nieruchomością po jej zajęciu” [w toku postępowania egzekucyjnego] „nie ma wpływu na dalsze postępowanie” [egzekucyjne], użył tych słów w ich szerokim znaczeniu, bez jakichkolwiek ograniczeń, czy wyłączeń.

W doktrynie prawa cywilnego pojęcie rozporządzenia oznacza czynność prawną, „której celem i bezpośrednim skutkiem jest przeniesienie, obciążenie albo zniesienie prawa majątkowego” [A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stafaniuk: Prawo cywilne. Zarys części ogólnej, Warszawa 1996 r., str. 248; tak samo S. Grzybowski: System prawa cywilnego, t. I, 1985 r., str. 491]. Wspólnym elementem łączącym wszystkie czynności prawne, w tym rozporządzenia, jest oświadczenie woli osoby umniejszającej swoje aktywa. Pojęcia „rozporządzenie” nie używa się natomiast w odniesieniu do obciążeń powstających z mocy innych zdarzeń prawnych.

Jednakże w orzecznictwie Sądu Najwyższego pojęcie „rozporządzenia” w rozumieniu art. 930 § 1 kpc jest niekiedy rozumiane szerzej. W wyroku z dnia 3 lutego 1998 r., w sprawie I CKN 403/97 Sąd Najwyższy uznał, że zbycie zajętej nieruchomości i późniejsze jej obciążenie hipoteką (ustawową, przymusową) pozostaje bez wpływu na dalszy bieg egzekucji ze względu na art. 930 § 1 k.p.c. [OSP 1998/11/196, Wokanda 1998/5/7, Lex 32455]. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy uznał za rozporządzenie nieruchomością objęte hipoteką art. 930 § 1 kpc powstanie hipoteki z mocy ustawy oraz hipoteki przymusowej, mimo że nie powstają one w wyniku „rozporządzenia” w wąskim rozumieniu pojęcia „rozporządzenie”.

Według utrwalonych w orzecznictwie zasad interpretacji przepisów prawa podstawowe znaczenie przy wykładni przepisów ma wykładnia językowa, a dopiero wtedy, gdy ta zawodzi, prowadząc do wyników nie dających się pogodzić z racjonalnym działaniem ustawodawcy i celem, jaki ma realizować dana norma, sięga się do dyrektyw wykładni systemowej i funkcjonalnej (por. orzeczn. SN z 22.X.1992 r. III CRN 50/92, OSNCP 1993, z. 10, poz. 181).

Szerokie rozumienie pojęcia „rozporządzenia” w art. 930 § 1 kpc zgodne jest z ratio legis tego przepisu. Jest nim ochrona wierzyciela zajętej nieruchomości przed nierzetelnymi działaniami dłużnika, podjętymi w celu udaremnienia zaspokojenia się wierzyciela z zajętej w toku egzekucji nieruchomości stanowiącej własność dłużnika.

W okolicznościach sprawy dłużnik A. W. (1) wspólnie z małżonką – powódką w sprawie, dokonywali rozporządzeń majątkowych mających na celu wyzbycie się części majątku przez dłużnika, w celu uniemożliwienia pozwanemu skutecznej egzekucji. Dotyczyło to nie tylko przedmiotowej nieruchomości, ale również nieruchomości oznaczonej nr działki (...), co do której dłużnik darował udział synowi udział wynoszący 1/30 części [umowa darowizny k. 147, § 5], a następnie w drodze sądowego zniesienia współwłasności rozporządził tą nieruchomością na rzecz syna [postanowienie k. 175].

W okolicznościach sprawy uzasadnionym jest twierdzenie, że taka kolejność podejmowanych przez dłużnika działań nie była przypadkowa. Działanie dłużnika było ukierunkowane na umniejszenie majątku, który mógłby stać się przedmiotem egzekucji w celu zwolnienia spod egzekucji tej jego części, co do której postępowanie egzekucyjne mogło być lub zostało wszczęte. Jednocześnie chodziło o obejście sankcji z art. 930 § 1 kpc.

Gdyby celem działania dłużnika było wyłącznie przeniesienie własności udziału na rzecz małżonki [lub syna , co do działki (...)] , mógłby on to uczynić już w umowie darowizny i zamiast symbolicznego udziału 1/29 części, darować cały swój udział. Jednakże w przypadku takiego rozporządzenia dłużnik narażał się na skutecznie wniesioną przez wierzyciela skargę pauliańską, tak jak to się stało właśnie w przypadku wniesienia przez wierzyciela skargi pauliańskiej co do darowanego udziału wynoszącego 1/29 [prawomocny wyrok z dnia 13 maja 2014r. w sprawie (...) Sądu Rejonowego w W., k. 335].

Formuła sądowego postępowania o zniesienie współwłasności, daje możliwość zgłoszenia współwłaścicielom, w tym dłużnikowi, zgodnego wniosku co do sposobu zniesienia współwłasności, co w zasadzie jednoznacznie ukierunkowuje rozstrzygnięcie Sądu w sprawie o zniesienie współwłasności.

Przyjęcie, w takiej sytuacji, że wyzbycie się przez dłużnika nieruchomości zajętej w postępowaniu egzekucyjnym, jest skuteczne także względem wierzyciela egzekwującego, gdyż wobec takiej formy rozporządzenia majątkiem przez dłużnika nie ma zastosowania art. 930 § 1 kpc, wzmacnia pozycję nierzetelnego dłużnika względem wierzyciela, dając mu dodatkowy instrument w celu doprowadzenia do bezskuteczności egzekucji.

Z tych względów Sąd Apelacyjny uznał, że rozporządzenie przez dłużnika A. W. (1) zajęta w toku postępowania egzekucyjnego nieruchomością, dokonane w wyniku sądowego postępowania o zniesienie współwłasności, było bezskuteczne w stosunku do A. M. w rozumieniu art. 930 § 1 kpc, co przesądzało o bezzasadności roszczenia powódki o zwolnienie zajętego udziału spod egzekucji.

Niezależnie jednak od przyjętej w sprawie wykładni art. 930 § 1 kpc, w ocenie Sądu Apelacyjnego powództwo jest bezzasadne także z innych względów.

Z przedstawionych przed Sądem pierwszej instancji dokumentów wynika, że równolegle do niniejszego postępowania toczyło się postępowanie w sprawie z powództwa A. M. przeciwko A. W. (1) i H. W. o uznanie umowy darowizny z dnia 11 stycznia 2013r. zawartej pomiędzy małżonkami W., przedmiotem której był udział wynoszący 1/60 w nieruchomości oznaczonej nr działki (...), za bezskuteczną względem A. M., któremu przysługuje wobec A. W. (1) wierzytelność wynikająca z wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 28 grudnia 2010r. wydanego w sprawie (...).

Wyrokiem z dnia 13 maja 2014r. Sądu Rejonowego w W. powództwo zostało uwzględnione [k. 218]. Z informacji uzyskanej od powódki na rozprawie apelacyjnej i z Sądu Rejonowego w W. wynika, że wyrok jest prawomocny [wyrok k. 335].

W ocenie Sądu Apelacyjnego powyższe okoliczności mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Powódka bowiem wywodziła swój tytuł prawny do nieruchomości właśnie z umowy darowizny z dnia 11 stycznia 2013r. Na jej podstawie uzyskała tytuł własności do 1/60 części nieruchomości i z umowy darowizny wywodziła swoją legitymację do złożenia wniosku o zniesienie współwłasności.

Zgodnie z art. 532 kc wierzyciel, względem którego czynność prawna dłużnika została uznana za bezskuteczną, może z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły.

Skutkiem wyroku uwzględniającego skargę pauliańską A. M. jest bezskuteczność względem niego rozporządzenia dokonanego przez A. W. (1) na rzecz H. W. w zakresie dotyczącym udziału wynoszącego 1/60 części we współwłasności nieruchomości.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wyrok w sprawie(...)ma jednak także dalej idące skutki, polegające na uznaniu, że wszystkie czynności podjęte przez H. W. od momentu zawarcia zaskarżonej przez wierzyciela skarga pauliańska umowy darowizny, przedmiotem których była nieruchomość oznaczona nr (...), były w stosunku do wierzyciela A. M. bezskuteczne. Skoro bowiem z umowy darowizny powódka wywodziła swoją legitymację do złożenia wniosku o zniesienie współwłasności, a umowa ta jest bezskuteczna wobec pozwanego, to także czynności podejmowane przez powódkę w postępowaniu o zniesienie współwłasności są względem pozwanego bezskuteczne, jako działania podejmowane w następstwie bezskutecznej względem niego umowy darowizny. Oznacza to, że czynności te wobec wierzyciela A. M. w sprawie niniejszej, uznać należy za nieistniejące.

Wyrok uwzględniający skargę pauliańską skutkuje uznaniem zaskarżonej czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną względem wierzyciela. Zaskarżona przez wierzyciela czynność prawna dłużnika jest co do zasady skuteczna między jego stronami oraz między osobą trzecią a innymi osobami niż wierzyciel. Natomiast względem wierzyciela egzekwującego chronionego skargą umowa darowizny nie wywołuje żadnego skutku i może być przez niego traktowana jak nieistniejąca. W związku z powyższym wszystkie czynności podejmowane przez powódkę jako współwłaścicielkę nieruchomości, która wywodziła swój tytuł z umowy darowizny, uznać należy za bezskuteczne wobec pozwanego jako wierzyciela egzekwującego.

Uprawomocnienie się wyroku w sprawie (...) skutkowało, że powódka nigdy w stosunku do pozwanego nie nabyła udziału w nieruchomości, nie była zatem legitymowana do złożenia wniosku o zniesienie współwłasności, a rozstrzygnięcie Sądu w sprawie o zniesienie współwłasności nie uniemożliwia pozwanemu prowadzenia egzekucji z udziału w nieruchomości, której względem pozwanego współwłaścicielem jest wyłącznie A. W. (1).

Zatem pozwany może prowadzić egzekucję z nieruchomości, a żądanie powódki zwolnienia udziału w nieruchomości jest bezzasadne.

Bezzasadność żądania powódki wynika także z faktu, że w dniu 2 grudnia 2013r. , a więc przed zamknięciem rozprawy w sprawie niniejszej – art. 316 § 1 kpc, Sąd Okręgowy w S. nadał klauzulę wykonalności wyrokowi tego Sądu z dnia w sprawie (...) z dnia 2 grudnia 2013r. przeciwko H. W. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do przedmiotów majątkowych wchodzących w skład Przedsiębiorstwa - Producyjno - Handlowo – Budowlanego (...) w S., wchodzącego w skład ich majątku wspólnego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego udział w nieruchomości oznaczonej nr działki (...) wchodził w skład tego Przedsiębiorstwa. Z ustaleń Sądu wynika bowiem, że jako siedziba firmy wskazywana była przedmiotowa nieruchomość. Pracownicy A. W. (1) korzystali z tej nieruchomości jako bazy, gospodarczo – socjalnego zaplecza.

Działalność gospodarcza prowadzona przez A. W. (1) podlegała zgłoszeniu. Przedsiębiorstwo nie funkcjonowało jako oddzielny podmiot prawa. Z tego względu dla oceny czy określony składnik majątku stanowił część prowadzonego przez A. W. (1) przedsiębiorstwa wystarczające jest ustalenie, że stanowił on własność A. W. (1) i był funkcjonalnie związany z prowadzonym przez niego Przedsiębiorstwem. Ustalone zaś w sprawie okoliczności faktyczne wskazują, że obydwie przesłanki zostały spełnione.

Z tego względu powódka nie posiada legitymacji procesowej czynnej do wystąpieniu z powództwem z art. 841 § 1 kpc, gdyż nie jest osobą trzecią w rozumieniu tego przepisu, ze względu na nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi Sądu Okręgowego w S. z dnia 2 grudnia 2013r. w sprawie (...), przeciwko niej. Ze względu na nadanie klauzuli wykonalności przeciwko powódce z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku przedsiębiorstwa i ustalenie, że udział w nieruchomości stanowił składnik tego przedsiębiorstwa, powódka stała się dłużnikiem, wobec którego toczy się postępowanie egzekucyjne, a w konsekwencji nie może być uznana za osobę trzecią w rozumieniu art. 841 § 1 kpc.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 kpc i oddalił roszczenie powódki wobec braku przesłanek do jego uwzględnienia.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny obciążył na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc powódkę kosztami procesu zasądzając je od powódki na rzecz pozwanego w zakresie dotyczącym kosztów zastępstwa prawnego przed sądem pierwszej i drugiej instancji , ustalając ich wysokość na podstawie § 2 ust. 2 , § 6 pkt 6 i § 13 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu [Dz.U. 163, poz.1348].

Wobec zwolnienia powódki od kosztów sądowych przed Sądem pierwszej instancji Sąd Apelacyjny odstąpił od obciążania powódki kosztami sądowymi, od uiszczenia których pozwany był zwolniony w postępowaniu apelacyjnym.